

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาการนำผลของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 คณะผู้ศึกษาได้ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ซึ่งเป็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเสนอตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. สารสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
2. ความเป็นมาของการประกันคุณภาพการศึกษา
3. ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
4. หลักการและความคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
5. หลักการสำคัญของ การประกันคุณภาพภายใน
6. ระบบการประกันคุณภาพของกระทรวงศึกษาธิการ
7. หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
8. เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สารสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

สารสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สารสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาบังคับ พ.ศ.2545,2546)

หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการดังนี้

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ ความ

เคารพ กฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้อันเป็นสากล มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

- (1) เป็นการศึกษาดลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้

- (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- (2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ ความรู้ มาใช้และแก้ไขปัญหา
- (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติที่ทำได้ คิดเป็น รักการอ่านและเกิดการเรียนรู้ใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูป ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษต่อ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุ ชุมชนองค์กร องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่น ๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาแต่ละระดับการศึกษา

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ในหมวด 6 ดังนี้

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกระทรวง

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการและแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้ายและเสนอผลการประเมินแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการการศึกษารวมทั้งผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ข้อมูลเพิ่มเติม ในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการของสถานศึกษาตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคลากรและหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาได้ไม่ได้มาตรฐานที่กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจัดทำ ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไข

ต่อหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้สถานศึกษาแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้
สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
หรือคณะกรรมการอุดมศึกษาเพื่อให้มีการปรับปรุงแก้ไข

สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐาน
และการประกันคุณภาพการศึกษา คือ การให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและ
มาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ซึ่งประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพ
ภายนอก โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
ให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินงานต่อเนื่อง หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ
เปิดเผยต่อสาธารณชนเป็นประจำทุกปี เพื่อรองรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน
และการประเมินคุณภาพการศึกษา

ความเป็นมาของการประกันคุณภาพการศึกษา

สังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศอย่างรวดเร็วประเทศต่างๆ
จึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอยู่ตลอดเวลารวมทั้งจะต้องมีการเตรียม
ความพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงนี้

ในอดีตที่ผ่านมาได้มีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง
ของสังคมอยู่ตลอดเวลา ยิ่งในปัจจุบันที่เป็นสังคมโลกยุคข้อมูลสารสนเทศแล้ว คนที่จะดำรงชีวิตใน
สังคมรู้จักคิดแก้ปัญหา รู้จักวิเคราะห์สถานการณ์มีความริเริ่มสร้างสรรค์ที่สำคัญอย่างยิ่งจะต้องเป็นคนที่มี
คุณธรรมและจริยธรรม

ปัจจุบันได้มีการกล่าวถึงเรื่องคุณภาพเกือบทุกวงการไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ประชาชนเริ่ม
มีความสนใจและมีทางเลือกมากขึ้นในการรับบริการหรือเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพที่ดีกว่า ดังนั้น
ผู้ผลิตจึงต้องให้ความสำคัญในเรื่องของคุณภาพในการบริการเพื่อให้ตรงตามความต้องการของลูกค้ามาก
ยิ่งขึ้นหากผู้ผลิตยังไม่มีมาตรฐานในเรื่องคุณภาพแล้ว โอกาสที่จะแข่งขันหรืออยู่รอดยิ่งน้อย สำหรับ
หน่วยงานที่มีหน้าที่จัดการศึกษาโดยตรง ได้แก่ สถานศึกษา ผลผลิตของสถานศึกษา คือ ผู้เรียน หน่วยงาน
ต้นสังกัดเป็นเพียงผู้กำหนดนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษา มาตรฐาน หลักสูตรแกนกลาง สนับสนุนทรัพยากร
การนิเทศติดตาม ตรวจสอบและประเมินการจัดการศึกษา สถานศึกษาจะมีความเป็นอิสระมากขึ้นในการบริหาร
ทั่วไปให้แก่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติ
สถานศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประกอบแนວໂນ້ມຈະມີການຈັດສຽງບປຽມາຣນຜ່ານທາງຜູ້ປຸກຮອງ

และผู้เรียนได้เลือกใช้บริการจากสถานศึกษาต่างๆว่าตนเห็นคุณภาพ สถานศึกษาจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เพื่อยกระดับคุณภาพของตนเองเพื่อให้ได้ความไว้วางใจจากผู้ปกครอง

ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างมาก เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าจะดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนดไว้ซึ่งจะทำให้เด็กไทยเป็นคนเก่งและมีความสุขเป็นประชากรที่มีคุณภาพพร้อมที่จะช่วยกันสร้างสรรค์สังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเสริมสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคง มีความสามารถในการร่วมมือและแข่งขันกับประชากรอื่นๆได้อย่างมีความสุข มีศักดิ์ศรีอยู่ในสังคมโลกต่อไป

ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและกระบวนการตรวจสอบ หรือ การประเมินว่าเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษามากน้อยเพียงไร (Murgatroyd, Stephen and Morgan, Colin, 1994 : p.45)

การประกันคุณภาพการศึกษาเกี่ยวข้องกับการดำเนินการที่สำคัญ 2 เรื่องดังนี้

1. การกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาซึ่งหลักปฏิบัติทั่วไปจะกำหนดโดยองค์คณะบุคคล ผู้เชี่ยวชาญ หรือ ผู้มีประสบการณ์ (Murgatroyd, Stephen and Morgan, Colin, 1994 : p.45) ในระบบการศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้กระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นผู้กำหนดมาตรฐานการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 31)

โดยมีสภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็นผู้พิจารณาเสนอตามลำดับสายงาน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542: มาตรา 34)

2. กระบวนการตรวจสอบและประเมินการดำเนินการจัดการศึกษาว่าเป็นไปตามมาตรฐาน คุณภาพการศึกษามากน้อยเพียงไร พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 48) และให้มีการประเมินคุณภาพภายนอก ของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุก 5 ปี โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 49)

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาที่ได้มีการพัฒนาอยู่ในขณะนี้มีความคิดเพื่อส่งเสริมและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาโดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้ (สกศ., 2543. หน้า 7)

1. การควบคุมคุณภาพทางการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่จะนำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพที่มุ่งเน้นการกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต กระบวนการและปัจจัย รวมทั้งทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐาน ประกอบด้วย

1.1 การกำหนดมาตรฐาน ด้านผลผลิต ปัจจัยและกระบวนการ

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน หมายถึง การพัฒนาปัจจัยด้านการศึกษาต่างๆ ได้แก่ การพัฒนาครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์และผู้บริหารในการสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. การตรวจสอบและแทรกแซงคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาที่มุ่งเน้น

2.1 การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้และติดตามประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินงานของโรงเรียนต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นลักษณะติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนเอง

2.2 การนิเทศติดตาม ตรวจสอบเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3 มาตรการปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามมาตรฐานที่กำหนดโดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในแต่ละพื้นที่และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง

หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน

หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน ได้แก่

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นที่พอใจของสถานศึกษา โดยไม่ใช่เป็นการจับผิดและมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดกับผู้เรียน

2. การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการโดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติงานที่มีการวางแผนที่ชัดเจน ดำเนินการวางแผน ตรวจสอบ ประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ มีความโปร่งใสและมีจิตใจในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงาน

3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคคลในสถานศึกษา โดยการดำเนินการต้องให้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง วางแผน ติดตามประเมิน ผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการศึกษาที่ดีและมีคุณภาพตรงตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติ

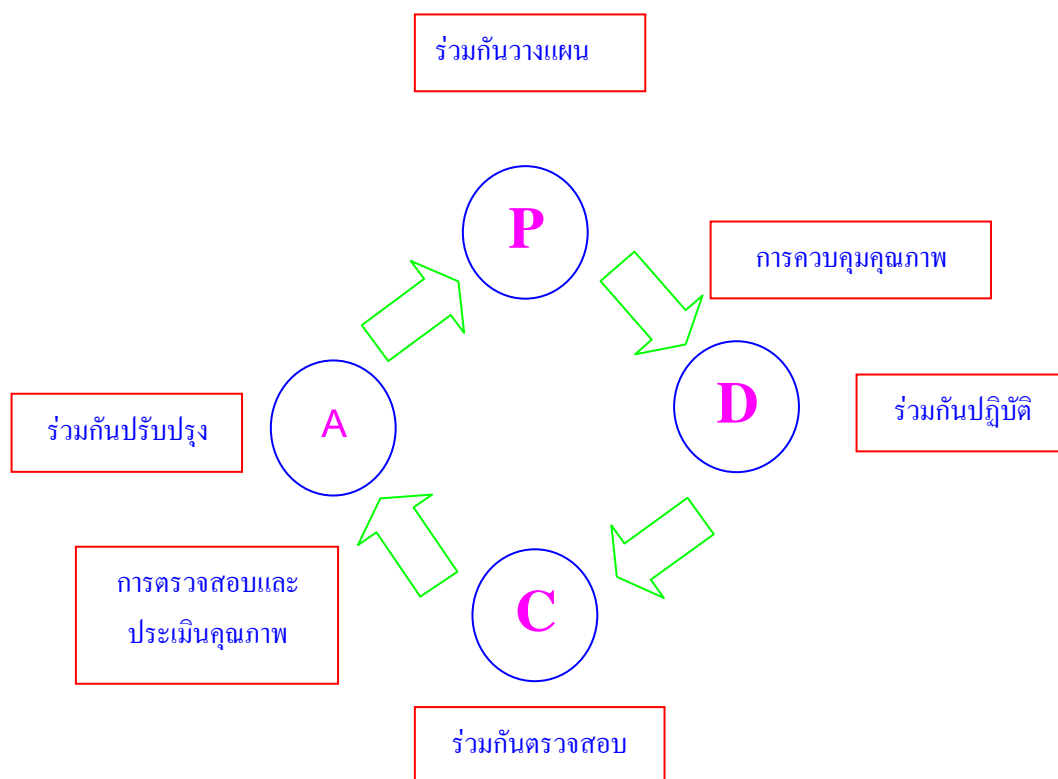
การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่บุคคลและสังคม สถานศึกษาจะต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้ผลผลิตและผู้เรียนตอบสนองต่อลูกค้าและเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

กระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ตามแนวคิดของหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการครบวงจร (PDCA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

- 1 การร่วมกันวางแผน (Planning)
- 2 การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Doing)
- 3 การร่วมกันตรวจสอบ (Checking)
- 4 การร่วมกันปรับปรุง (Action)

เมื่อพิจารณากระบวนการการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประเมินคุณภาพและแนวคิดของการบริหารแบบครบวงจรจะเห็นว่ามีคุณสมบัติคล้องกัน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 , หน้า 10)

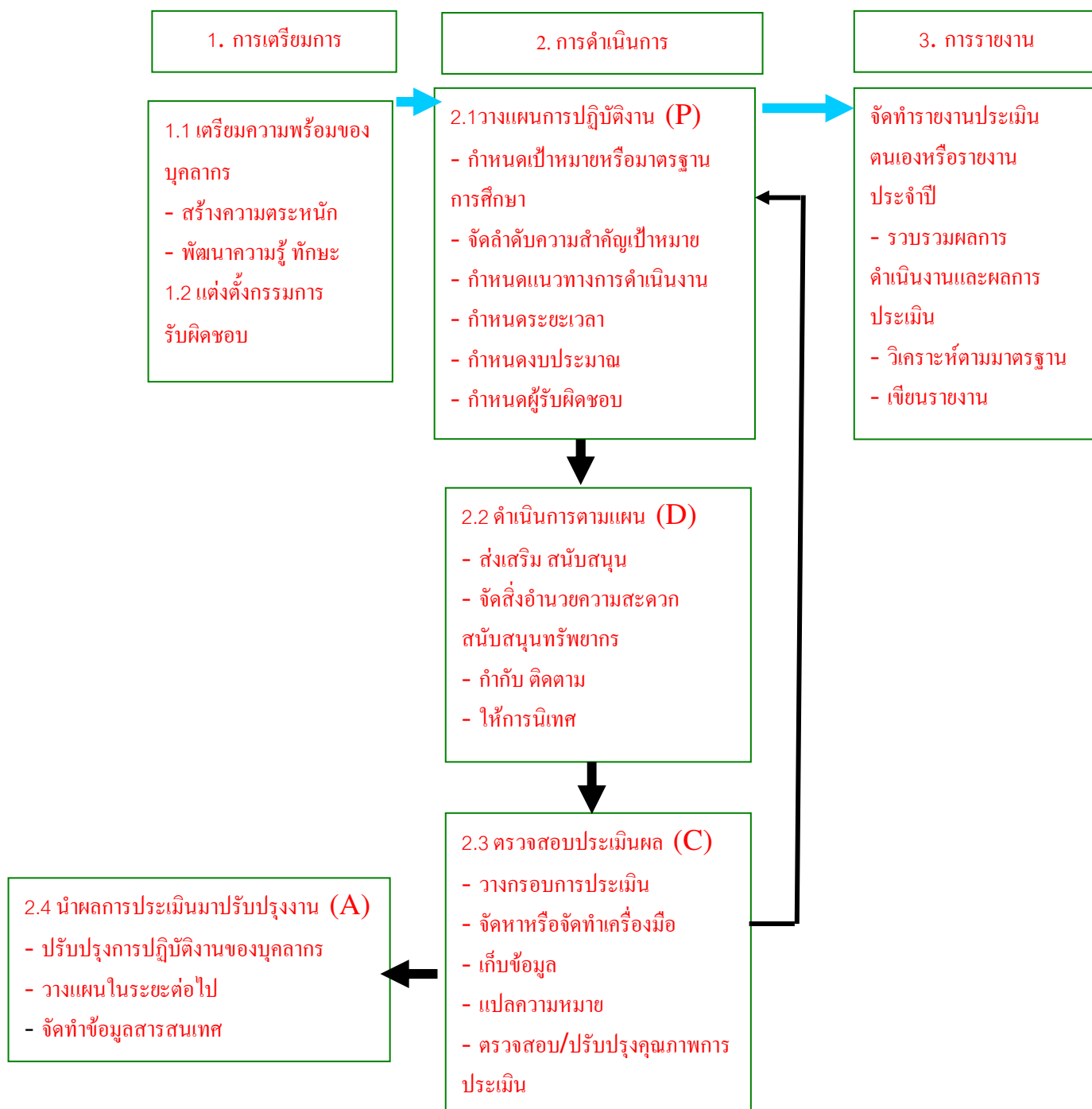

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดของการประเมินคุณภาพและการบริหารแบบครบวงจร(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543:10)

จากภาพที่ 1 การควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพก็คือกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพตามหลักการบริหารนั่นเอง โดยการควบคุมคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผนและดำเนินการตามแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาเมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบตนเองแล้วหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษาและต้นสังกัดก็เข้ามาช่วยติดตามและประเมินคุณภาพเพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้สถานศึกษา มีความมั่นใจ และเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ

ขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน

การดำเนินการประกันคุณภาพภายในตามกระบวนการที่กล่าวมาแล้ว มีแนวทางและขั้นตอน ดังแผนภาพต่อไปนี้

จากภาพที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

1. ขั้นตอนการเตรียมการ ซึ่งการเตรียมการที่มีความสำคัญ คือ

1.1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยต้องสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายในและการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะจัดทำกรชี้แจงทำความเข้าใจโดยใช้บุคลากรภายในสถานศึกษาหรือวิทยากรมืออาชีพจากภายนอก โดยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมรับทราบพร้อมกัน และต้องพัฒนาความรู้ ทักษะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในให้บุคลากรทุกคนเกิดความมั่นใจในการดำเนินงานประกันคุณภาพด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการในแต่ละปี ต่อมาเน้นเนื้อหาการกำหนดกรอบและแผนการประเมิน การสร้างเครื่องมือประเมินและการรวบรวมข้อมูล ในช่วงท้ายเน้นเรื่องเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการประเมินและการเขียนรายงานผลการประเมินตนเอง (Self Study Report)

1.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบในการประสานงาน กำกับดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุนให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันและเชื่อมโยงเป็นทีม โดยการตั้งคณะกรรมการพิจารณาตามแผนภูมิโครงสร้างการบริหารซึ่งฝ่ายที่รับผิดชอบงานใดควรเป็นกรรมการรับผิดชอบการพัฒนาและประเมินคุณภาพงานนั้น

2. ขั้นตอนดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน

2.1 การวางแผน จะต้องมีกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบงาน ระยะเวลาและทรัพยากรที่ต้องใช้ สำหรับแผนต่างๆ ที่ควรจัดทำคือ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษาแผนการประเมินคุณภาพและแผนงบประมาณ เป็นต้น

2.2 การปฏิบัติตามแผน ซึ่งในขณะดำเนินการต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาและผู้บริหารควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติ กำกับ ติดตามการทำงานทั้งระดับบุคลากร วิทยากร วิทยากร และให้การนิเทศ

2.3 การตรวจสอบประเมินผล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับที่แสดงว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาบรรลุเป้าหมายเพียงใด โดยการประเมินต้องจัดวางกรอบการประเมิน จัดหาหรือจัดทำเครื่องมือ จัดเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แปลความข้อมูล และการตรวจสอบ ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน

2.4 การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน เมื่อแต่ละฝ่ายประเมินผลเสร็จแล้วจะส่งผลให้คณะกรรมการผู้รับผิดชอบนำไปวิเคราะห์ สังเคราะห์และแปลผลแล้วนำเสนอผลต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อ

นำไปปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากรนำไปวางแผนในระยะต่อไปและจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศหรือการเขียนรายงานประเมินตนเอง

3. ขั้นการจัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี เมื่อสถานศึกษาดำเนินการประเมินผลภายในเสร็จแล้วจะจัดทำรายงานโดยเริ่มจากรวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมินมาวิเคราะห์จำแนกตามมาตรฐานการศึกษาและเขียนรายงาน

ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัย โดยกระบวนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีดังนี้

1. การจัดการบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา
5. การตรวจสอบและคุณทางการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา

กระบวนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จากการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรโดยมีรายละเอียดในการดำเนินการ ดังนี้

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

การจัดระบบการบริหารและสารสนเทศที่เอื้อต่อการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ ควรดำเนินการดังนี้

- 1.1 จัดโครงสร้างการบริหารให้เอื้อต่อการดำเนินงาน ทุกคนมีส่วนร่วมและมีการประสานสัมพันธ์กับทุกฝ่ายทุกคน
- 1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดแนวทาง ให้ความเห็นชอบและเสนอแนะและแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบทบทวนและรายงานคุณภาพการศึกษา
- 1.3 จัดให้มีข้อมูลที่เพียงพอในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อนำมากำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ และแผนพัฒนา

2. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา

การกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา ดำเนินการโดยมุ่งเน้นผลการเรียนของผู้เรียนที่สอดคล้องกับมาตรฐานช่วงชั้นที่หลักสูตรกำหนด

3. จัดทำแผนการพัฒนาคุณภาพศึกษา

การจัดทำแผนการพัฒนาคุณภาพศึกษาของสถานศึกษาดำเนินการ โดยจัดทำแผนอย่างเป็นระบบพื้นฐานข้อมูลของสถานศึกษาประกอบด้วย เป้าหมายยุทธศาสตร์และการปฏิบัติที่ชัดเจนสมบูรณ์ นำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายของกิจกรรมที่กำหนดสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องให้บรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยจัดทำแผนปฏิบัติที่ชัดเจน ครอบคลุมงานโครงการของสถานศึกษา

5. ตรวจสอบและทบทวนสถานศึกษา

การตรวจสอบและทบทวนสถานศึกษา ประกอบด้วย การตรวจสอบและทบทวนภายใน โดยบุคลากรในสถานศึกษาดำเนินการและตรวจสอบทบทวนจากหน่วยงานต้นสังกัด สมศ. เพื่อมุ่งให้การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาด้วยความเป็นกลาง เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าถึงคุณภาพการศึกษาด้วยความเป็นกลาง เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างแท้จริง

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 มีรายละเอียด ดังนี้

อุดมการณ์และหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับแรกเพื่อวางรากฐานของชีวิตเด็ก มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา บนพื้นฐานความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริม รวมทั้งเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับที่สูงขึ้น อันจะนำไปสู่ความเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของ

ประเทศชาติต่อไป มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละบุคคล ภายใต้บริบททางวัฒนธรรม อารยธรรมและวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกัน

หลักการสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย (ก่อนประถมศึกษา)

1. หลักการพัฒนาพัฒนาเด็กโดยองค์รวม โดยเริ่มจากการพัฒนาด้านร่างกายให้แข็งแรง สมบูรณ์ กระตุ้นให้สมองได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ พัฒนาด้านจิตใจและอารมณ์ให้เป็นผู้มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เชื่อมมั่นในตนเอง ร่าเริงแจ่มใส สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ พัฒนาด้านสังคม โดยให้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขรวมทั้งพัฒนาสติปัญญา ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์บนวิถีชีวิตของเด็กตามสภาพครอบครัว บริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรมไทย

2. หลักการจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ โดยการจัดอบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเอาใจใส่และจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นเรียนให้สนุก เล่นให้มีความรู้และเกิดพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล

3. หลักการสร้างเสริมความเป็นไทย โดยการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นคนไทย ความเป็นชาติไทยที่มีวัฒนธรรมอันดีงามเคารพนักถือและกตัญญูต่เวทีต่อบิดามารดา มีชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นศูนย์รวมจิตใจ ทำให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่น และประเทศไทย

4. หลักความร่วมมือโดยครอบครัว ชุมชนและสถานศึกษาร่วมมือกันในการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการเหมาะสมกับวัย สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุขพร้อมที่จะเรียนรู้ในการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

5. หลักแห่งความสอดคล้อง อุดมการณ์และมาตรฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัยต้องสอดคล้องกับสาระบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 นโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภาสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติและสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย (ก่อนประถมศึกษา)

มาตรฐานด้านคุณภาพเด็ก 8 มาตรฐาน 32 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 1 เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

- ตัวบ่งชี้
1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนตามข้อตกลงร่วมกัน
 2. มีความซื่อสัตย์สุจริต
 3. มีความกตัญญูกตเวที
 4. มีเมตตากรุณา มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
 5. ประหยัด และรู้จักใช้และรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
 6. มีมารยาทและปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมไทย

มาตรฐานที่ 2 เด็กมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

- ตัวบ่งชี้
1. รับรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม
 2. เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมกิจกรรม / โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 เด็กสามารถทำงานจนสำเร็จ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต

อาชีพสุจริต

- ตัวบ่งชี้
1. สนใจและกระตือรือร้นในการทำงาน
 2. ทำงานจนสำเร็จและภูมิใจในผลงาน
 3. เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้
 4. มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 4 เด็กสามารถคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหาและคิดริเริ่มสร้างสรรค์

- ตัวบ่งชี้
1. มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆที่เกิดจากการเรียนรู้
 2. แก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
 3. มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 5 เด็กมีความรู้และทักษะเบื้องต้น

- ตัวบ่งชี้
1. มีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ – เล็ก
 2. มีทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5
 3. มีทักษะในการสื่อสาร
 4. มีทักษะในการสังเกตและสำรวจ
 5. มีทักษะในเรื่องมิติสัมพันธ์

6. มีทักษะในเรื่องจำนวน ปริมาณ น้ำหนัก และการกะประมาณ

7. เชื่อมโยงความรู้และทักษะต่างๆ

มาตรฐานที่ 6 เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน และพัฒนาตนเอง

- ตัวบ่งชี้
1. รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผลและมีความสนใจใฝ่รู้
 2. มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งต่างๆรอบตัว และสนุกกับการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 7 เด็กมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

- ตัวบ่งชี้
1. รักการออกกำลังกาย ดูแลสุขภาพและช่วยเหลือตนเองได้
 2. มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
 3. เห็นโทษของสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา
 4. มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
 5. ร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น

มาตรฐานที่ 8 เด็กมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว

- ตัวบ่งชี้
1. มีความสนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ
 2. มีความสนใจและร่วมกิจกรรมด้านดนตรี
 3. มีความสนใจและร่วมกิจกรรมด้านการเคลื่อนไหว

มาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 มาตรฐาน 14 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ / ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูเพียงพอ

- ตัวบ่งชี้
1. มีคุณธรรม จริยธรรมและปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ
 2. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน
 3. มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและพัฒนาเด็ก
 4. มีการแสวงหาความรู้และเทคโนโลยีการใหม่ๆ รับฟังความคิดเห็น
ใจกว้าง และยอมรับการเปลี่ยนแปลง
 5. จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่าขึ้นไป
 6. สอนตรงตามวิชาเอก – โท หรือตรงตามความถนัด
 7. มีจำนวนพอเพียง (หมายรวมทั้งบุคลากรสนับสนุน)

มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นเด็กเป็นสำคัญ

- ตัวบ่งชี้
1. มีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
 2. มีการวิเคราะห์เด็กเป็นรายบุคคล

3. มีความสามารถในการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ
4. มีความสามารถในการใช้สื่อที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้ของเด็ก
5. มีการประเมินพัฒนาการของเด็กตามสภาพจริงโดยคำนึงถึงพัฒนาการตามวัย
6. มีการนำผลการประเมินพัฒนาการมาปรับเปลี่ยนการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนา

เด็กตามศักยภาพ

7. มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและนำผลไปใช้พัฒนาเด็ก

มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา จำนวน 6 มาตรฐาน 33 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา

- ตัวบ่งชี้
1. มีคุณธรรม จริยธรรมและปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ
 2. มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ
 3. มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการ
 4. มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจ

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและพัฒนองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร

- ตัวบ่งชี้
1. มีการจัดองค์กร โครงสร้างและระบบการบริหารงานที่มีความคล่องตัวสูงและปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์
 2. มีการจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมและทันต่อการใช้งาน
 3. มีระบบการประกันคุณภาพภายในที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
 4. มีการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
 5. ผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้องพึงพอใจผลการบริหารงานและการพัฒนาเด็ก

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

- ตัวบ่งชี้
1. มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา
 2. มีการบริหารเชิงกลยุทธ์และใช้หลักการมีส่วนร่วม
 3. มีคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาสถานศึกษา
 4. มีการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน
 5. มีการตรวจสอบและถ่วงดุล

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ

- ตัวบ่งชี้
1. มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับเด็กและท้องถิ่น
 2. มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองความสนใจและเหมาะสมกับวัยของเด็ก
 3. มีการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้
 4. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยบูรณาการผ่านการเล่นและเด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง
 5. มีการบันทึก การรายงานผล และการส่งต่อข้อมูลเด็กอย่างเป็นระบบ
 6. มีการนิเทศและนำไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมประสบการณ์อย่างสม่ำเสมอ
 7. มีการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดประสบการณ์

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพเด็กอย่างหลากหลาย

- ตัวบ่งชี้
1. มีการจัดและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือเด็กอย่างทั่วถึง
 2. มีการจัดกิจกรรม กระตุ้นพัฒนาการทางสมอง ตอบสนองความสนใจ และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก
 3. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม
 4. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว
 5. มีการจัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์ วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาไทย
 6. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ

- ตัวบ่งชี้
1. มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอาคารที่เหมาะสม
 2. มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของเด็ก
 3. มีบริการเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
 4. มีห้องเรียน ห้องสมุด สนามเด็กเล่น พื้นที่สีเขียวและสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอและอยู่ในสภาพดีใช้ได้ดี
 5. มีการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ จำนวน 2 มาตรฐาน 4 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ตัวบ่งชี้ 1. มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น
2. สนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำ

หลักสูตรระดับสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน

- ตัวบ่งชี้ 1. เป็นแหล่งวิทยากรในการแสวงหาความรู้และบริการชุมชน
2. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

อุดมการณ์ และหลักการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อุดมการณ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนโดยรัฐต้องจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยทุกคนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก เพื่อเป็นรากฐานที่พอเพียงสำหรับการใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต รวมทั้งเพื่อการพัฒนาหน้าที่การงานและการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนตนและครอบครัว และสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในอนาคต

หลักการสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. หลักการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม เป็นผู้มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ใฝ่รู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ที่พอเพียงต่อการพัฒนางานอาชีพและคุณภาพ ชีวิตส่วนตนสามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทันและชาญฉลาด และมีความเป็นประชาธิปไตย

2. หลักการจัดการศึกษา เพื่อความเป็นไทย ให้ความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความรู้และทักษะพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพสุจริตมีความมุ่งมั่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อุดหนุน มีลักษณะนิสัยและทัศนคติที่พึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีทั้งของครอบครัว ชุมชน สังคมไทยและสังคมโลก

3. หลักแห่งการเสมอภาค คนไทยทั้งปวงต้องมีสิทธิ์เสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงเท่าเทียม ควบคู่ไปกับคุณภาพ โดยไม่แบ่งชนชั้นหรือความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม

4. หลักการมีส่วนร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาร่วมกับคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ศักดิ์ศรีและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตามนโยบายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

5. หลักแห่งความเสมอภาค อุดมการณ์และมาตรฐานในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องสอดคล้องกับสาระบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 นโยบายการศึกษาที่แถลงต่อรัฐสภา สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติและสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการอาชีวศึกษา และมาตรฐานการอุดมศึกษา

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน : ระดับประถมศึกษามัธยมศึกษา

มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน จำนวน 8 มาตรฐาน 35 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

ตัวบ่งชี้ 1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาของตนนับถือ

2. มีความซื่อสัตย์สุจริต
3. มีความกตัญญูกตเวทิต
4. มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
5. ประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า
6. นิยมไทย เห็นคุณค่าในภูมิปัญญาไทย ภูมิใจในความเป็นไทย และรักษา

วัฒนธรรมไทย

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

- ตัวบ่งชี้ 1. รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม
2. เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมกิจกรรม/โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

- ตัวบ่งชี้ 1. มีทักษะในการจัดการและทำงานให้สำเร็จ
2. เพียรพยายาม ขยัน อดทน ละเอียดรอบคอบในการทำงาน
3. ทำงานอย่างมีความสุข พัฒนางานและภูมิใจในผลงานของตนเอง
4. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
5. มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจ

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

- ตัวบ่งชี้ 1. สามารถวิเคราะห์สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่างเป็นระบบ และมีความคิดแบบองค์รวม
2. สามารถคาดการณ์ กำหนดเป้าหมาย และแนวทางการตัดสินใจได้
3. ประเมินและเลือกแนวทางการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างมีสติ
4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี และมีจินตนาการ

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

- ตัวบ่งชี้ 1. มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์
2. มีผลการทดสอบรวบยอดระดับชาติเฉลี่ยตามเกณฑ์
3. สามารถสื่อความคิดผ่านการพูด เขียน หรือนำเสนอด้วยวิธีต่างๆ
4. สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
5. สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

- ตัวบ่งชี้ 1. มีนิสัยรักการอ่าน การเขียนและการฟัง รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผลสนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ รอบตัว
2. มีวิธีการเรียนรู้ของตนเอง สามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และสนุกกับการเรียนรู้

3. สามารถใช้ห้องสมุด ใช้แหล่งความรู้และสื่อต่างๆทั้งในและนอกสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

- ตัวบ่งชี้
1. มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพ และออกกำลังกายสม่ำเสมอ
 2. มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
 3. ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยง

ต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ

4. มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และให้เกียรติผู้อื่น
5. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และชอบมาโรงเรียน

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

- ตัวบ่งชี้
1. ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านศิลปะ
 2. ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านดนตรี/นาฏศิลป์
 3. ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านกีฬา/นันทนาการ

มาตรฐานด้านการเรียนการสอน จำนวน 2 มาตรฐาน 14 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 9 ครูมีวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูพอเพียง

- ตัวบ่งชี้
1. มีคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ
 2. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน
 3. มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและพัฒนาผู้เรียน
 4. มีการแสวงหาความรู้และเทคนิควิธีการใหม่ๆ เป็นประจำ รับฟังความคิดเห็น
- ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ใจกว้าง
5. จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่าขึ้นไป
 6. สอนตรงตามวิชาเอก-โท หรือ ตรงตามความถนัด
 7. มีจำนวนพอเพียง (หมายรวมทั้งครูและบุคลากรสนับสนุน)

มาตรฐานที่ 10 ครู มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- ตัวบ่งชี้
1. มีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาและหลักสูตรการศึกษา
 2. มีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียนและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล
 3. มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 4. มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองและผู้เรียน

ขั้นพื้นฐาน

5. มีการประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียน และอิงพัฒนาการของผู้เรียน
6. มีการนำผลการประเมินมาปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้เต็ม ตามศักยภาพ
7. มีการวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อและการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำไปใช้พัฒนาผู้เรียน

มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา จำนวน 6 มาตรฐาน 35 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา

- ตัวบ่งชี้
1. มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ
 2. มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ
 3. มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการและการจัดการ
 4. การบริหารมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจ

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและ พัฒนาการอย่างเป็นระบบครบวงจร

- ตัวบ่งชี้
1. มีการจัดองค์กร โครงสร้าง และระบบการบริหารงานที่มีความคล่องตัว สูงและปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
 2. มีการจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างครอบคลุมและทันต่อการใช้งาน
 3. มีระบบประกันคุณภาพภายในที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
 4. มีการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
 5. ผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจผลการบริหารงานและการพัฒนา ผู้เรียน

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

- ตัวบ่งชี้
1. มีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา
 2. มีการบริหารเชิงกลยุทธ์ และใช้หลักการมีส่วนร่วม
 3. มีคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาโรงเรียน
 4. มีรูปแบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน
 5. มีการตรวจสอบและถ่วงดุล

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ

- ตัวบ่งชี้
1. มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น
 2. มีรายวิชา/กิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจ

3. มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความถนัดและความสามารถของผู้เรียน
4. มีการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้และสื่ออุปกรณ์การเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้
5. มีการจัดระบบการบันทึก การรายงานผล และการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียน
6. มีระบบการนิเทศการเรียนการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ
7. มีการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

- ตัวบ่งชี้
1. มีการจัดและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่เข้มแข็งและทั่วถึง
 2. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถทางวิชาการ และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน
 3. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถพิเศษ และความถนัดของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ
 4. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม
 5. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปะ ดนตรี/นาฏศิลป์ และกีฬา/นันทนาการ
 6. มีการจัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย
 7. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ

- ตัวบ่งชี้
1. มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่ที่เหมาะสม
 2. มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน
 3. มีการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
 4. มีห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด พื้นที่สีเขียว และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอและอยู่ในสภาพใช้การได้ดี
 5. มีการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ จำนวน 2 มาตรฐาน 4 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น

- ตัวบ่งชี้ 1. มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น
2. สนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิถีทางการเรียนรู้ในชุมชน

- ตัวบ่งชี้ 1. เป็นแหล่งวิทยากรในการแสวงหาความรู้และบริการชุมชน
2. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ได้มีผู้สนใจดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ ซึ่งมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสรุปได้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้สำรวจความพร้อมด้วยการประเมินภายในของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า จากสถานศึกษา 65 แห่ง มีสถานศึกษามากกว่าครึ่งมิได้ดำเนินการประเมินภายใน ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งของการประกันคุณภาพในสถานศึกษาและไม่ได้ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพให้เป็นที่ไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา

สุวิมล ว่องวานิช (2543) ได้ศึกษาเรื่องการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา เพื่อให้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนและกำหนดนโยบายพัฒนาสถานศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในและพัฒนาคุณภาพเป็นการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาก่อนรับการประเมินผลภายนอกของสถานศึกษาทั้งหมด 63 แห่งทั่วประเทศ พบว่า ภาพรวมมีสภาพการดำเนินงานต่างกันในแต่ละสังกัดและขนาดสถานศึกษาที่ผ่านมาตรฐานการศึกษาส่วนใหญ่จะทำการประเมินตนเองไม่เป็นระบบ บุคลากรภายนอกไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลและไม่นำผลไปใช้ในการวางแผนบริหารหรือพัฒนาปรับปรุงการจัดการศึกษาตามหลักที่ควรจะเป็น ในด้านความพร้อมของบุคลากรในการรับการประเมินภายใน พบว่า ครู อาจารย์ ส่วนใหญ่จะรับรู้และเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในการประเมินภายใน สำหรับมาตรฐานจากการประเมินผลนั้นความเห็นของครู อาจารย์ที่อยู่

ในสถานศึกษาต่างกันจะมีความคิดเห็นต่างกัน ดังนั้น คณะที่ประเมินจึงควรให้นำน้ำหนักของแต่ละสถานศึกษาด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้ดำเนินการประเมินมาตรฐานโรงเรียนและประเมินสภาพการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจากโรงเรียนในสังกัดทั่วประเทศ พบว่า โรงเรียนร้อยละ 66.70 เริ่มมีการดำเนินการตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยรายงานผลการดำเนินการในระดับโรงเรียนพบว่า สภาพหลังการดำเนินงานของโรงเรียนดีกว่าสภาพก่อนการดำเนินงานในทุกตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จคือ โรงเรียนจัดอบรมบุคลากรทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึงเพิ่มเติมจากที่จังหวัดจัดให้ด้วยวิธีที่หลากหลายมีความพยายามในการพัฒนาระบบสารสนเทศโดยจัดแบ่งประเภทเพื่อใช้ในการบริหารงานต่างๆที่บางโรงเรียนกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การดำเนินงาน แผนพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนมีลักษณะของแผนยุทธศาสตร์มากขึ้นทั้งในเชิงกระบวนการและเนื้อหาเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการนิเทศและบางโรงเรียนเปิดโอกาสให้คุณครูทุกคนมีส่วนร่วมในการนิเทศ มีการบันทึกผลด้วยตนเองและผู้อื่นและนำมาจัดเป็นสารสนเทศและนำผลมาใช้ในการพัฒนางานให้มีคุณภาพ

สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพะเยา (อ้างในสำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2546) ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในต้นสังกัด สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพะเยา ผลการวิจัย พบว่า

1. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานศึกษาพบว่า สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพะเยา ดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างการวิจัย ทั้ง 3 โรงเรียน โดยดำเนินการพัฒนาการบริหาร การจัดการเรียนการสอน ตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยปฏิบัติการสร้างความตระหนัก สร้างความรู้ ความเข้าใจแก่หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง เชียงคำ และเชียงม่วน ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการ ครูผู้สอน นักเรียน กรรมการสถานศึกษาของ 3 โรงเรียน ระบบข้อมูลสารสนเทศ จัดทำธรรมนูญโรงเรียนหรือแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา การปฏิบัติตามแผนระบบนิเทศภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน ระบบการประเมินตนเอง ระบบการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องและการพัฒนาคุณภาพนักเรียน พบว่า โรงเรียนมีการพัฒนาการดีขึ้นในทุกด้าน

2. ศึกษารูปแบบการพัฒนากระบวนทัศน์คุณภาพภายในสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา พบว่า สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพะเยา มีรูปแบบการดำเนินงานการพัฒนากระบวนทัศน์คุณภาพภายในสถานศึกษา โดยดำเนินการ ดังนี้

- 2.1 การเตรียมการเพื่อสร้างความตระหนัก เพื่อสร้างความรู้
- 2.2 ดำเนินการวางแผนในโรงเรียนและจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
- 2.3 ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา
- 2.4 โรงเรียนประเมินตนเอง
- 2.5 นิเทศภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียน
- 2.6 สรุป/รายงานผลการทำรายงานการประเมินตนเอง/การจัดทำรายงานประจำปี
- 2.7 เผยแพร่ขยายผลสู่โรงเรียนใกล้เคียง

สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก (อ้างใน สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2546) ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัย พบว่า

1. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานศึกษา พบว่า สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ดำเนินการพัฒนากระบวนทัศน์คุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างการวิจัยทั้ง 3 โรงเรียน โดยดำเนินการพัฒนาการบริหาร การจัดการเรียนการสอนตามภารกิจของโรงเรียนและตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 9 ด้าน คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักของบุคลากร ระบบข้อมูลสารสนเทศ การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนหรือแผนพัฒนาคุณภาพภายในสถานศึกษา การปฏิบัติตามแผน ระบบการนิเทศภายในโรงเรียน ระบบการประเมินตนเอง ระบบพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องและคุณภาพนักเรียนตามเป้าหมาย พบว่า โรงเรียนมีพัฒนาการมากขึ้นในทุกด้าน

2. ศึกษารูปแบบการพัฒนากระบวนทัศน์คุณภาพภายในสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา พบว่า สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก มีรูปแบบการดำเนินงานการพัฒนากระบวนทัศน์คุณภาพภายในสถานศึกษา โดยดำเนินการ ดังนี้

- 2.1 สร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักให้บุคลากรในการดำเนินงาน
- 2.2 ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการทุกขั้นตอน
- 2.3 นิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือ แนะนำอย่างใกล้ชิดหลายรูปแบบ ตามสภาวะการณ์ เช่น การนิเทศแบบกัลยาณิเมต นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน นิเทศแบบพาทำและนิเทศทางไกล โดยใช้โทรศัพท์ เป็นต้น

สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี (อ้างใน สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2546 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า หลังการเข้าร่วมโครงการโรงเรียนส่วนใหญ่ มีการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบตามรูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้แก่ การเตรียมการ การดำเนินการและการรายงานผลและผลการดำเนินงานของโรงเรียนมีการพัฒนาขึ้นในทุกๆด้าน

กุสุมา สารสังข์และคณะ (2547) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง วิธีดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอก ในเขตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า วิธีดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกในเขตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

การเปรียบเทียบวิธีดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเปรียบเทียบวิธีดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกจำแนกตามสถานภาพโดยตำแหน่ง พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บุญส่ง ธรรมศิวานนท์และคณะ (2547) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภายหลังได้รับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษา พบว่า จากการประเมินมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1,9,10,12 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านดนตรีศิลปะ ดนตรีและกีฬา มีผลการประเมินในระดับดี มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 4,5,6 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้

พระธีรพล นาสุวรรณและคณะ (2547) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษา

พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการศึกษาและการเตรียมการ ด้านการวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานการศึกษา และด้านการเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก ส่วนปัญหาที่พบ คือ บุคลากรมีจำกัดและมีภาระงานมาก บุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา งบประมาณไม่เพียงพอ โรงเรียนยังขาดการสรุปผลการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินคุณภาพการศึกษาที่ต่อเนื่องอีกทั้งยังนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาในด้านต่างๆ แนวทางการแก้ไข คือ แต่งตั้งคณะทำงานที่มีอยู่ด้วยการมอบหมายหน้าที่แก่กันทำ ทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการจัดประชุม / อบรมบุคลากร และปรึกษาหารือร่วมกันอยู่ตลอด และจัดหางบประมาณจากแหล่งอื่นๆ มาช่วยเหลือ

วิรัช ทองยิ้มและคณะ (2547) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกตามรายมาตรฐานของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จังหวัดพิจิตร ปี พ.ศ. 2545-2546 ผลการศึกษา พบว่า มาตรฐานด้านผู้เรียน สถานศึกษาส่วนใหญ่มีผลการประเมินคุณภาพมาตรฐานโดยรวมระดับดีมี 4 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1,9,10 และ 12 และสถานศึกษามีผลการประเมินคุณภาพมาตรฐานโดยรวมในระดับพอใช้จำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 4,5,6

วิเคราะห์เปรียบเทียบผลการประเมินคุณภาพภายนอกตามรายมาตรฐานของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จังหวัดพิจิตร ปี พ.ศ. 2545-2546 ระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2 พบว่าผลการประเมินรายมาตรฐานและตัวบ่งชี้รายข้อของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 กับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2 มีระดับคุณภาพไม่แตกต่างกันทุกมาตรฐาน

วิเคราะห์ผลความสอดคล้องผลการประเมินคุณภาพภายนอกตามรายมาตรฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดพิจิตร ปี พ.ศ. 2545-2546 ระหว่างรายงานการประเมินตนเองกับผลการประเมินภายนอก พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่มีผลการประเมินคุณภาพเฉลี่ยสอดคล้องกันทุกมาตรฐาน

ศักดิ์ดา บัวฉิม และคณะ(2548) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง ปัญหาและแนวทางการแก้ไข การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก มีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาการประกันคุณภาพภายในด้านการตรวจสอบประเมินผลมีปัญหามาก ผลการเปรียบเทียบปัญหาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของ

ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และจำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารงาน โดยรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แนวทางการแก้ไขปัญหาค่าประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก ได้เสนอแนะแนวทางแก้ไข ดังนี้ ควรให้ความรู้ อบรมสัมมนาศึกษาดูงานแก่บุคลากร ขอความร่วมมือจากชุมชนและกรรมการสถานศึกษาให้เข้ามามีส่วนร่วมและร่วมกันวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน สสำรวจความต้องการของชุมชน รัฐควรจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนงาน มีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและควรมีการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์และวางแผนในการหาแนวทางการปรับปรุงให้ดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ